СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК LI. Ч. 213. Джерзі Сіті, Н. Дж., вівторок, 2-го листопаду 1943. No. 213. Jersey City, N. J., Tuesday, November 2, 1943. VOL. LI.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237, 4-0807 — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

НОВИЙ СТРАЙК УГЛЕКОПІВ ЗАПОВІДЖЕНИЙ

ВАШИНГТОН. — Різні признаки вказують, що прийде до четвертого страйку углекопів у теперішньому воєнному часі. Приказ, виданий майнерам при кінці червня майнерською юнією, щоб вони вернулися до праці хвилево, поки не наладиться нових контрактів до кінця жовтня, минув у ночі з неділі на понеділок і 530,000 углекопів знову готові до віднови страйку. Контрактів у міжчасі не відновлено, настрій углекопів є за страйк, хоч президент Рузвелт видав осторогу, що він вжиє всіх способів, щоб майни були вітворені. Федеральний уряд приготований перенята копальні угля під свою адміністрацію, як це було в часі останнього страйку. Комісія політики майнерської юнії, складена з 200 членів, зїздиться на нараду, щоб вирішити, чи приняти або відкинути пропозицію Воєнної Робітничої Ради в справі підвишки платні. На випадок страйку уряд видасть заклик до населення цілого краю, щоб завести загальне затемнення нічною порою і в той спосіб щадити угіль, заки відносини не будуть наладнані.

ПРЕДСІДНИК СІО ОСУДЖУЄ ПРОВІДНИКІВ СТРАЙКУ.

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ. — Филип Морі, предсідник Конгресу Промислових Організацій (СІО), гостро осудив провідників майнерської юнії за їхню політику в теперішньому часі, бо вона руйнує край і робить велику прислугу державам Осі. Хоч Морі не згадав нікого по імени, то загально панує переконання, що він мав на думці в першу чергу предсідника майнерської юнії Джана Дж. Луиса, який від самого початку війни використував положення для розярення майнерів. — Морі висловив теж свою опінію про співпрацю робітничих організацій трьох держав, що беруть участь у московській конференції. Він пропонує, щоб негайно скликати представників зорганізованого робітництва з усіх Обєднаних Держав і помогти урядам в переведенню засад Атлантійського чартеру про чотири свободи.

29 БІЛІОНІВ ЧИСТОГО ЗИСКУ В БІЗНЕСОВИХ КОРПОРАЦІЯХ.

ВАШИНГТОН. — Відділ Дослідів при департаменті скарбу виявляє, що після відтягнення податків у великих підприємствах в Злучених Державах від 1939. до 1943. р. чистий зиск підприємств — корпорацій досягнув суми 29 біліонів долярів. Корпорації виплатили дивіденди членам в тому часі 16.7 біліонів, а в своїх касах затримали 12.3 біліонів.

ПЛЯНУЮТЬ ПОЗИЧКИ ДЛЯ ВЕТЕРАНІВ.

ВАШИНГТОН. — З Білого Дому вийшло доручення до конгресу, щоб приготовити закон про уділювання позичок воякам, які будуть вертатися з війни, на сплату різних зобовязань. Ветерани могли б діставати позички до $1,000 з приватних установ, за запорукою федерального уряду на 6%, платні впродовж трьох років ратами. Відповідний законопроєкт зголосив уже конґресмен Кінг з Каліфорнії і він буде під увагою банкової комісії, поки не появляться інші пляни регабілітації ветеранів по скінченню війни.

ДОМАГАННЯ З ПРОПОВІДАЛЬНИЦІ ДОПУСТИТИ ПАПУ НА МИРОВУ КОНФЕРЕНЦІЮ.

НЮ ЙОРК. — З нагоди Свята Христа Царя виголосив у католицькій катедрі св. Петрика проповідь катедральний проповідник о. Лестер Ґрагам. Згадуючи про свято Царя Христа, він висловив погляд, щоб допустити представника Царя царів, тобто римського папу, на мирову конференцію. Проповідник мотивував це домагання тим, що представники держав не дивляться на мир з засадничої точки, але з точки потреб своїх держав, а папа має на думці мир для самого миру, отже не має ніякого спеціяльного інтересу, крім добра 200 біліонів населення в цілому світі.

Помер Антін Пашук



ФІЛЯДЕЛЬФІЯ: — По довгій недузі помер тут Антін Д. Пашук, довголітній член У. Н. Союзу і діяльний громадянин.

Покійний прожив 53 роки, а членом Союзу був 25 років. Був не тільки довголітним членом, але також і головним контрольором У. Н. Союзу в роках від 1933. до 1937.

Походив зо села Сороки, збаразького повіту. Полишив жінку Марію та чотирьох синів, які служать старшинами в американській армії.

Похорон відбувся в понеділок, 1. листопаду, з катедрального храму в Філядельфії.

Війна добігає вершка, думає Галифакс

ВАШИНГТОН. — Після двох і пів місяців побуту в Англії вернувся амбасадор вайкаунт Галифакс на свій пост у Вашингтоні і в часі пресової конференції висловив свої погляди про теперішню стадію війни. Він каже, що війна добігає вершка і що тепер є дві можливости: або Німеччина заломиться несподівано, або буде боротися ще довго, судячи по її воєнних приготуваннях і витривалости населення. Несподіванка може прийти в такому випадку, коли б ще якась із держав Осі заломилася, а тоді вже один сателіт за другим буде покидати Німеччину. Італія, на думку британського амбасадора, надається знаменито до оборони, бо гориста і тому німці використовують терен якслід. Галифакс думає, що настрій англійців у справі безумовної здачі Німеччини не змінений.

ДОПОМОГА ДЛЯ РОСІЙСЬКОГО ПРОМИСЛУ

ВАШИНГТОН. — Перед 6 тижнями виїхав у Росію Доналд М. Нелсон, предсідник Ради Воєнної Продукції. Надіються, що він уже незабаром вернеться. Його прибічники висловлюють погляд, що він поїхав до Росії, щоб помогти виробити пляни для відбудови російського промислу, головно для достави машин та знаряддя, потрібного до віднови промислової діяльности. На думку цих урядовців, Росія вже розпочала перебудову краю, як лише німці почали відворот. Там нема часу ждати з відбудовою аж до кінця війни, бо край незвичайно знищений і населення потребує негайно визначної допомоги.

ДЛЯ РЕГАБІЛІТАЦІЇ ФИЛИПИНСЬКИХ ОСТРОВІВ

ВАШИНГТОН. — Тут оголошено, що филипинський президент на вигнанню, Мануель Л. Кесом, створив Филипинську Післявоєнну Плянову Раду. Тому, що Японія проголосила „незалежність Филипин під умовою", Кесон робить всякі старання, щоб филипинці не попали в сіти японської злудної політики. Під датою 15. вересня проголосив Кесон діяльність Плянової Ради на таких основах: Виступлювати і підготовити акцію для регабілітації Филипин і відбудови краю, розвитку природних багатств і культурного стану населення; підготовити торговельні звязки Филипин із закордоном, головно із Злученими Державами; приготовити пляни забезпеки Филипин на будуче.

Рузвелт каже, що московська коференція закінчилася успіхом

ВАШИНГТОН. — На звичайній тижневій конференції з представниками преси в пятницю президент Рузвелт заявив з гордістю, що тридержавна конференція в Москві закінчилася кольосальним успіхом та що незадовго будуть підписані документи в справі угоди, до якої добилися на конференції. Він не подав змісту цих угод, полишаючи це для самої конференції. Президент дав до зрозуміння, що Росія дістала запевнення щодо своїх домагань на західному фронті та що давно ожидана стріча між президентом Рузвелтом і премієром Сталіном відбудеться десь незадовго.

Заява президента Рузвелта відразу відбилася відгомоном у Москві, де комуністичний часопис „Правда" похвалив негайно англійсько-американсько-совєтське порозуміння як боєвий союз та похвалив британські й американські досяги в війні в Італії і в Німеччині.

У суботу ввечір відбулося в Москві останнє бізнесове засідання конференції, після котрого Сталін видав для учасників конференції величавий бенкет, підчас котрого Сталін, одітий в уніформ маршала червоної армії, виголосив тоаст на доспіх аліянтської конференції та армій, фльот, летунів і торговельних фльот Америки й Британії. Бенкет тривав шість годин.

Конференція властиво не кінчиться, але переміняється на постійно врядуюче тіло, котре буде засідати в Лондоні й буде постійно радити над справами ведення війни й повоєнного порядкування.

СФОРЦА ГОТОВ СПІВПРАЦЮВАТИ З БАДОЛІОМ ПІД ПЕВНИМИ УМОВАМИ

НЕАПОЛЬ. — Граф Карло Сфорца заявив у розмові з газетярами, що він готов співпрацювати з урядом маршала-премієра Бадоліо, якщо король Віктор Емануель зрезигнує, та як Бадоліо очистить свій уряд з прихильників фашизму.

НІМЦІ ЗАСУДИЛИ 519 ЧЕСЬКИХ ПАТРІОТІВ

ЛОНДОН. — Чеськословацьке Інформаційне Бюро подає, що німецька окупаційна влада почала в Чехословаччині нові репресії, як видно з цілою злушити повінь саботажів. В одному місті Оломуниці засуджено на смерть 519 осіб під закидом участи в саботажах і терорі.

У цілій Европі під нацистичною владою шириться невдоволення до того, що німці вже перестали приєднувати населення на свій бік, а взялися просто за самі засоби насильства для здушення невдоволення.



ДЛЯ ТІЛЕСНОГО ЗДОРОВЛЯ.—Ранішні вправи обслуги одного неназваного американського літаковоза на Тихому океані. Ці вояки недавно брали участь у рейді на японські позиції на острові Вейк.

ВІДТИНАЮТЬ НІМЦЯМ ВІДСТУП З КРИМУ

ЛОНДОН. — Великі сили червоної армії рають нездержно на ногайські степи, закриваючи дорогу відступу для німецької армії на Криму. Московський комунікат каже, що за один день червона армія заняла 200 місцевостей, між ними Чаплинку, що лежить всего 15 миль від Перекопу, одинокого тепер виходу з Криму, який остався німцям по заняттю Новоалексіївки, далі на сході, на дорозі з Мелітополя до Криму. Вона заняла теж залізничі стації на залізниці здовж моря Сиваш.

Коло Кривого Рога, центра сталевого промислу в Україні, йдуть завзяті бої а рівночасно червона армія робить спеціяльні зусилля на півдні, щоб в закруті Дніпра, з ціллю закрити ліве рамя довкола відступаючих німецьких військ.

Перейшовши Дніпро на полудні, відділи червоної армії заняли Константинівку й Чорноморськ в напрямі Нікополя Верхний Рогачик, а в самім закруті Дніпра Андріївку й Кудашівку.

ПЯТА АРМІЯ НАПИРАЄ НАПЕРЕД.

АЛЖІР. — Не дивлячися на кепську погоду, пята армія в Італії поступила від одної до трьох миль наперед, а восьма армія посунулася півверста милі і заняла Сан Массімо. Ворожий опір коло Теана зломано з тяжкими втратами для ворога, котрого піперто тепер до скалистих горбів, що стоять на дорозі до Риму. Аліянтські війська заняли міста Айляно і Ночелето та, перейшовши вузку ріку Савоне, заняли Чіямпріско.

Німці пробували доконати морського рейду на Неаполь малими моторовими човнами, але цей напад відбито. На другу ніч вони пробували подібного нападу на Бастію, на Корсиці, але теж без успіху. Тимчасом аліянтські літаки доконали сильного рейду на портове місто Геную, при чому американські кораблі піддержували повітряний рейд огнем корабельної артилерії.

Захоплення пятою армією міста Мондраґоне, західного пункту опору для німецької лінії оборони, має велике значення для висліду кампанії в цій частині Італії.

ДІЯЛЬНІСТЬ ЮГОСЛАВСЬКИХ ПАРТИЗАНІВ ЩЕ БІЛЬШЕ ОЖИВАЄ.

КАЇРО. — Партизани ген. Тіта подали вістку про висадженнями ними в повітря 22 мостів на залізниці з Загребу до Білгороду, а війська ген. Міхайловіча тимчасом перервали залізницю з Білгороду до Салоніки понижче Лескавача.

На другий день після цих комунікатів югославські партизани повідомили радіом, що вони вдерлися на Учорщину в кількох пунктах, а кромі цього доконали кількох більших актів саботажу в різних частинах Хорватії.

До югославських партизанів приступили банди альбанців. Вони помагали партизанам при захопленню граничного міста Дебаруза.

АЛІЯНТСЬКИЙ НАПАД НА РАБАВЛ РОЗБИВ 45 ЛІТАКІВ.

АЛІЯНТСЬКА ГОЛОВНА КВАТИРА НА ПІВДЕННО-ЗАХІДНОМУ ПАЦИФІКУ. — У пятницю доконав сильний відділ великих бомбовиків масового рейду на важний летунський майдан японців у Рабавлі, на острові Нова Британія. Бомбовикам товаришили бойовики. Вони знищили ворогові 45 літаків коштом власних чотирьох.

Операції американських і австралійських військ на острові Швазулі поступає нормально вперед.

БІЙ БРАЗИЛІЙСЬКИХ ЛЕТУНІВ З СУБМАРИНОЮ.

РІО ДЕ ЖАНЕЙРО. — У суботу рано звели бразилійські літаки смертний бій з німецьким підводним човном. Бій відбувся недалеко від столиці Бразилії. Вишколені в Злучених Державах летуни поцілили субмарину пятьома бомбами. Це вже десята субмарина, що впала жертвою бразилійських летунів.

ЗАВЗЯТІ БОЇ НАД РІКОЮ САЛВІНОМ.

ЧУНҐКІНҐ (Китай). — Китайська артилерія, осаджена на горах Каолікунґ, бє сильно по японських військах, що почали оноді офензиву в китайській провінції Юнані здовж ріки Салвін.

Американські летуни бомбардували важко японські позиції в Гайпонґу в Індо-Китаю.

ГОЛОД У КИТАЮ.

КУКОНҐ (Китай). — Замісць помагати голодуючому населенню Китаю, японська окупаційна влада збирає всіх китайців, яких вони можуть ужити до праці, й висаджують на береги рік і заливів, що находяться під владою китайців, аби вони їх кормили.

Квантунґський голодовий комітет уже кормить в одному Тойшані 10,000 голодуючих осіб. Останні жнива дали всего 60 процент звичайного збору.

…ODA (Ukrainian Daily)
FOUNDED 1893
…ewspaper published daily except Sundays, Mondays and …idays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

… as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

…ccepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Письменний текст оголошення має бути в адміністрації 48 годин перед появою числа, в котрім оголошуючий хоче мати своє оголошення.

Дорогоцінний набуток

Державний переворот у Галичині на початку листопада 1918. року, що видався був українським іміґрантам в Америці чимось в роді чуда, був на ділі природним вислідом складного історичного процесу, у якому співділали різнородні суспільно-політичні чинники через цілі десятиліття до першої світової війни, а ще більше підчас неї. Чудом видався він їм властиво тому, бо з Америки вони бачили в Галичині тільки найдальше посунену льояльність українців Галичини до Австрії, а не бачили тих основних процесів, що відбувалися в глибині душі галицьких українців. Коли взяти це під увагу, то властиво цілий зворот української політики від льояльности до чужої держави аж до проголошення власної держави є зовсім природним явищем.

Передусім ідеал вільної України був вислідом національного освідомлення й політичного вироблення українського народу. Зеднання всіх українських земель в одну самостійну державу було стихійним, підсвідомим бажанням міліонів, що дозріли до національної української свідомости. Умовини австрійського конституційного життя, навіть сильно обмеженого відомими „вирівнюваннями" з мадярами, німцями й поляками, все таки давало українцям до певної міри нагоду розвивати практично свої організаційні сили на різних ділянках публичного життя, котрий то розвій послідовно доводив до бажання повного розвою в осібній державі.

Коли в галицьких українців не було свідомости потреби зірвати остаточно з австрійською державою на початку війни, а ця охота згодом найшлася, то до цього довела їх ціла низка умовин. Велику заслугу в тім треба приписати все таки правителям Австрії, очевидно ненавмисну. Ці правителі самі підкопували безмежну льояльність українців до себе, коли цих українців стали переслідувати як виновників невдач австро-угорської армії в 1914. і 1915. р. Цю льояльність підривали правителі, коли їх цензура заборонила публікацію заяви льояльности Загальної Української Ради з 12. травня 1915. р. Цю льояльність нищили ті правителі, коли 4. листопаду 1916. року проголосили утворення польської держави й поширення автономії коронного краю Галичини, очевидно все в користь поляків. Цю льояльність вони нарешті остаточно похоронили, коли, покликуючися на Вилсонів клич самовизначення народів, проголосили плян перетворення Австрії на федерацію вільних народів, але не признали рівного права українцям, котрих піддали знову під владу поляків.

Ці Вилсонові кличі, що захопили тоді весь світ, а передовсім поневолені народи, теж відограли свою ролю в виробленні серед галицьких українців бажання власної держави. Зрештою, по роспаді Австрії від аліянтської перемоги по Галичину посягала свої лабети Польща й Галичині знову загрозила відома їм від віків польська держава.

Коли український народ Галичини остаточно здобувся на цей рішучий крок проголосити свою державу, а потім цю державу своєю кровю освятив, то тим призбирав собі духовий капітал, завдяки якому подібний виступ у майбутньому стає багато лекшим. Тому навіть програвши війну за незалежність, український народ цінить цю боротьбу як доказ свого духового визволення, як доказ назрівшого в ньому почуття, що він є рівний з іншими народами й що йому належиться місце між вільними народами світу.

Микола Чубатий.

Двацять пятьліття перерождення нації (1918-1943)

Перший Листопад це символ випростованого хребта українського народу.

В дні Першого Листопада повертаємо знов до спомину історичного зриву українського народу на Західній Україні. Цього року минає двадцять пять літ, перший ювилей, цього незабутнього Першого Листопада 1918 року, що вирив на душі західної вітки українського народу нестертий знак державного народу на вічні часи. Це день його хрещення в державну націю, а само хрещення відбулося кровю українського вояцтва.

Першого листопада 1918 року минуло пятсот шістьдесять девять літ від того часу, коли зі смертю Дмитра Дедька, перемиського воєводи та останного правительства західноукраїнської держави, на цій від правіку українській землі не було знамен української держави. Над Західною Україною повівали продовж того часу чужі — польські, австрійські прапори, а це перший раз по такім довгім часі понад столичним Львовом, городом короля Данила залопотів жовто-блакитний прапор, прапор правовитого господаря цеї землі.

А тих пятьсот шістьдесять девять літ це часи нагинання хребта українських людей під чуже панування. Це період відбирання йому національної чести та самопевности господаря упідлювання його душі та переконування, що рабство його вічне та незмінне, як від віків набута прикмета його душі.

Першого Листопада молодь та українське вояцтво переняли державну владу над старим Львовом та Перемишлем, над княжим Галичем та Теребовлею навіть без вказівок свого здебільша душевно „завстріяченого" проводу. Багато з провідників не вірили в українську державу й не вірять по нині. Українські люди по сотках літ стали випростовувати свій український національний хребет та виконувати заповіт князя Василька Теребовельського зперед 800 літ: „Не дайте Землі Руської в руки иноземців"! І не дали, і силою вирвали ініціятиву з рук ворога, що в імя перестарілого шляхоцького права пана над кріпаком задумував повернути це, що в нових часах демократії, самовизначення народів не могло вже повернути, віримо, що й ніколи вже не поверне.

Двацять пять літ тому назад західний українець став членом державного народу, а раз випростувавши хребет, не зігнув вже його продовж тих 25 літ ні перед польським пшодовніком, ні перед московським чекістом, ні перед аґентом румунської сіґуранци, ні перед націстичним ґестапо, з його маяченнями про панування вищої раси. Часи скорченого в три біди, все „бідного" українця, славити Бога, минули й не вернуться більше. Національний хребет українського народу в Европі може нині бути тільки фізичним винищенням зломаний, але ніколи вже зігнений до поновної служби наїзникови, бо немає вже на Західній Україні австріяків з ґумовим хребтом. Перший Листопад це тільки був початок, тому немов видимий знак невидимої сили духа, освободженого вже з столітного рабства. Український нарід зачав боротьбу за повне визволення, двацять пять літ вів її чесно і напевно доведе її до успішного кінця, бо це правильний шлях народів духово визволених.

Для новочасного українця в Европі не важне нині, куди посуваються армії Сталіна чи Гітлера. Для европейського українця важне, коли вони всі отже націстична, московська, польська, мадярська та румунська окупація заберуться з української землі, а український нарід зможе повернути на свій історичний життєвий шлях, завести у себе демократичний лад на взір країни Вашинґтона з його праведним законом, як писав Шевченко.

Від австрійської безхребетности до героїзму за рідний край.

Перший Листопад 1918 року це кінець надій, що нарід може жити під чужим володінням та добувати можливости національного життя ласкою, торгами чи обіцянками окупанта. Австрійське панування над Західною Україною напевно було менше вороже для українського народу від наступного польського, що прийшло по заваленню Австрії, але одно певне, що австрійське володіння було вбійче для української духовости: витворювало тип раба, без національного хребта, що повинен як вірний тиролець сходу все і всюди воювати за цісаря та за монархію, а ці могли торгувати його песім привязанням, бо українець все прийме і лишиться вірним.

Перший Листопад заговорив від довгих століть іншою мовою, часто незрозумілою мовою для багатьох по вуха завстрійщених леґальних представників тогож таки народу, бо це була мова вояцтва, призвичаєного вже через чотири роки світової війни нюхати порох та видіти судороги тіла товариша зброї розірваного ґранатою. Прийшли бої за Львів, перший раз за свою нецісарську справу, не за чужу, а за свою державу. Прийшов траґічний відступ на схід та ще раз геройський наступ зпід Чорткова з голими майже руками на ворога, узброєного по зуби модерною зброєю аліянтів. Після того зачинається українська воєнна леґенда, вандрівка на українські степи з візією золотоверхого Києва та з твердою вірою, що шлях до українського Львова веде через незалежний державний Київ. Разом з австрійством вимів український вояк зі своєї душі поділ України на австрійську та російську Україну, у нього є вже тільки одна Україна, як живим може бути тільки цілий один орґанізм з мозґом, серцем, легенями та сильними здоровими мяснями; кожен член того живого орґанізму його тепер рівно болить. Цього теж довго не могли зрозуміти українського роду австрійці і по нині не розуміють, деб вони не були закеновані по всьому світу.

Встоятись не було сили; прийшла знов чужа влада на українську землю, навіть апробована великими світа того у Версаю чи Ризі, та це все для духово удержавненого народу у бою за Україну не мало вже ніякого значіння, бо немає нині для українця таких величин, на світі, таких потуг, щоб змусили його духа увійти в нове чуже ярмо. Для европейського новочасного українця вирішення долі українського народу без українського народу і до аналізи якими потугами світа ніколи не буде для нього обовязуюче. Дух американізму, волі для всіх народів — це теж правдивий дух новочасного українства. Потуги світа при помочи грубого насилля та наймлених квізлінґів українського роду там в Україні чи тут за морем можуть збудувати на українській землі на кількадесять літ нову тюрму, але ніколи не змусять українських людей признати тюрму за свою хату. Чому так? Тому, що вони вже хрещені в державні народи кровю на полі бою за Україну.

Не важне для европеського українця нині, що про право до його волі пише „Ню Йорк Таймс" чи „Геральд Трібюн", лондонський „Таймс" чи мос-

(Докінчення на стороні 3-тій)

І. Давидів.

Конференція у справі українсько-польського мира

(Записане на основі звіту през. д-ра Е. Петрушевича).

В перших днях листопада 1918 року зголосився у Відні телефоном б. міністер для Галичини при австрійськім уряді п. Ґалецький у президента Української Національної Ради д-ра Е. Петрушевича, на пильну розмову. На питання през. д-ра Петрушевича, про що має відбутися ця розмова, мін. Ґалецький відповів, що він має доручення та мандат від начальника польської республики Й. Пілсудського увійти в переговори з през. Петрушевичем у справі замирення між Польщею та РУНР, яку саме проголошено у Львові.

Розмова між през. Петрушевичем та мін. Ґалецьким відбулася в австрійському парляменті, в салі б. Українського Парляментарного Клюбу і тревала одну годину. Говорили в чотири очі.

Привитавшись, мін. Ґалецький, як ініціятор конференції, попередив її довшим вступом. Він заявив, що для начальника Пілсудського, для нього особисто та для кожного тверезо думаючого поляка бої у Львові звязані з великою журбою. Українці заскочили поляків. Але польський та український нарід, що від століть живуть на одній і тій самій землі, мають однакові права до цієї землі, тому ліпше знайти спосіб погодитись зі собою, ніж проливати кров. Поляки — говорив мін. Ґалецький — ліпше зорґанізовані, мають запевнену допомогу Франції і тому мусять вкінці перемогти. Та заки це станеться — мін. Ґалецький запевнив, що це станеться за якийсь тиждень або два тижні — може ще впасти чимало жертв у Львові. Польський уряд хотів би запобігти тому, пропонуючи мир на умовинах, які на його думку, повинні задовольнити український нарід. Тому він, міністер Ґалецький, приходить з доручення начальника Пілсудського до президента Петрушевича як авторитетного представника української сторони і думає, що знайде у нього зрозуміння для такої важної та пильної справи.

Відповідаючи на це, през. Петрушевич сказав, що він теж тої думки, що мир був би найкращою розвязкою кровавого конфлікту. Але мир на справедливих основах. Український нарід не хотів і не бажає собі й тепер війни з Польщею. Коли проте у Львові розгорівся бій та падуть жертви, то не з української вини;

(Тут польська цензура сконфіскувала 13 стрічок. — Ред.).

През. Петрушевич гадає, що пропозиції, які мін. Ґалецький бажає переказати як відпоручник польського уряду, мають це на увазі.

Мін. Ґалецький зазначив, на це, що він має повновласть переговорювати з през. Петрушевичем на основі приналежности Сх. Галичини до Польщі, бо Польща ніяк не може зректися Сх. Галичини. Зате польський уряд хоче дати галицьким українцям повноту прав, щоб вони почувалися у Польщі, як у власній державі. Польща рішила забезпечити національний, культурний та господарський розвиток українського народу. Українське шкільництво включно з українським університетом буде розбудоване й окремими законами, заґарантоване, церковно-релігійної самоуправи греко-католицької Церкви Польща не думає ніяким чином обмежувати, таксамо громадська самоуправа з українською більшістю по селах має бути збережена; українські господарські та фінансові установи дістануть підтримку від польської держави нарівні з подібними польськими установами. Щоб покласти край українсько-польській ворожнечі, яка шкодить обом народам та обезсилює одну і другу сторону в користь ворогів одного і другого народу, Польща хоче скоро зліквідувати бої за Львів, що є польським містом, і бажає дади українцям повноту громадянських прав. Коли українська сторона прийме цю оферту й передасть Східну Галичину польській республиці, як суверенові, то негайно зачнуться переговори між польським урядом та представниками Української Національної Ради в межах та на основі культурно-господарських концесій.

Президент Петрушевич, очевидно схвильований, встав і запитав міністра Ґалецького: „З ваших виводів, пане міністре, виходить, що польський уряд у своїх пропозиціях замирення не бере навіть під увагу територіяльної автономії Галичини; більше того, не думає навіть про культурно-господарську автономію українського народу, тільки трактує Східну Галичину нарівні з Познанщиною або Конґресівкою, а український нарід як мазурів або крулєвяків. Чи добре я зрозумів вас, пане міністре?"

„Про територіяльну автономію в розумінні окремішної політичної самоуправи не може бути бесіди" — відповів мін. Ґалецький. „Я виразно говорив про громадську самоуправу. Щодо культурно-господарської самоуправи, то про неї можнаб говорити після замирення та в межах, які не торкалиб польського стану посідання у Східній Галичині".

„Чи це ваше останнє слово?" — запитав през. Петрушевич.

Мін. Ґалецький відповів по хвилині надуми: „Інших повновластей не маю".

Так скінчилася розмова між президентом Української Національної Ради Петрушевичем і міністром Ґалецьким і так ставив справу українсько-польських взаємин польський уряд під проводом начальника Й. Пілсудського в часі, коли Львів та Східна Галичина були в руках української влади та української армії.

(„Діло" з 1. листопада 1938).

ІВАН ФРАНКО

Борислав Сміється

(Повість)

62)

— Алеж вони собі наспроваджують інших робітників!

— Ґа, то треба нам так зробити, щоби не поспроваджували. Вислати відси людей на всі околичні села й розпустити такий наказ: щоби на такий та такий час ніхто не йшов до Борислава, бо таке та таке там робиться.

— А як мазурів спровадять?

— То не пустити! Хоч намовою, хоч силою, а не пустити.

— Гм, та це то би можна. Але як же нам прожити за той час безроботиці?

— Отож то на те я гадав би зложити таку головну касу.

— А пани змовляться і хліба не довезуть, схотять нас виголодити.

— Ми й купувати від них не будемо. Як у нас будуть свої гроші, то собі спровадимо самі з міста, ще за танші гроші!

— І гадаєш, що з того буде нам поміч, що підвищать платню?

— Я гадаю, що мусять, скоро тільки ми видержимо твердо.

— Але таку громаду народу виживити, то треба величезної суми грошей!

— Можемо на час безроботиці відправити одну часть людей на села або де до міста, до інших фабрик або де, щоби менше було тягару. Та й то, не пориватися до такого великого діла, поки у нас не буде досить грошей, щоби можна було продержатися хоч тиждень. І заки зачнемо, то попереду уладити все порядно, і людей по селах розіслати, і хліба настарати і всього. Але то про те буде ще час поговорити. Тепер скажіть, чи пристаєте на те, щоб у нас були каси: і часткові і головна каса?

— А на те, чи пристаєте, щоби дві третини лишилися в часткових касах, а одна третина щоби йшла до головної каси?

— Ні, нехай дві третини йде до головної каси! Волимо давати по два центи, а щоби тільки нам усім швидше яка полегкість вийшла!

— А до головної каси я гадав би вибрати до заряду трьох людей, котрих добре знаєте і котрим можете завірити. А головна річ, щоби каса була у такого чоловіка, що тут має яку свою посілість.

— Ба, а деж тут такого найти, коли всі ми зайшлі, бідні?

— Я знаю такого чоловіка, старого Матія, що в нього тут своя хатина. Я гадав би, що найліпше касу в нього помістити, і то так, щоби кожний частковий касієр міг кожного часу прийти й перерахувати, що і відки є в касі, і оповістити про те своїх людей. Два інші при головній касі мали би щотиждень ходити по кошарах і збирати гроші. Таким способом усе було би безпечніше, що ніхто ані не оциганить нікого, ані собі грошей не присвоїть. Чи пристаєте на те?

— Пристаємо, пристаємо!

— А де є той Матій? Хочемо видіти його! — закричали деякі, котрі не знали Матія. Матій виліз на камінь і поклонився громаді.

— Ти що за один? — закричали до нього.

— Ріпник, люди добрі.

— В тебе є своя хата?

— Своя, не своя, а так, як би своя. Маеї невістки хата, але вона в службі, не сидить тут.

— А приймаєшся, щоби в тебе була наша каса і щоби ти мав нам за неї давати відповідь?

— Як перед своїм сумлінням, так і перед вами. Коли ваша воля на те, я готов послужити громаді. А зрештою вас тут з половина знає мене.

— Знаємо, знаємо! — озвалося багато голосів. — Можна покластися на нього!

— Ну, а когож на других касієрів вибирати? — питали ріпники.

— Вибирайте, кого знаєте, а головно таких, щоби могли добре бігати, — сказав Бенедьо.

— Будь ти!

— Ні, я не можу, слабовитий, як бачите, та й занятий надто при роботі, не можу бігати. А що зможу, те й без вашого вибору буду робити.

За цим Бенедьо подякував громаді за послухання і зліз із каменя. Почався шум і гамір між ріпниками. До Бенедя тислися ріпники, щоби стиснути його за руку, глянути йому в лице і голосним, щирим словом подякувати за добру раду.

Між тим, робітники швидко згодилися вибрати за двох інших касієрів: Прийдеволю і Сеня Басараба.

— Дякуєм за вибір і за вашу добру віру! — гукнув Сень до громади. — Постараємося добре послужити нашій загальній справі! А тепер, хто що може, прошу скинути по центові, по два, щоби наша каса від початку не стояла пусто!

— Гурра! По центови до каси! — кричали робітники.

— Скидай кожний по центови, але кожний, — сказав Матій, — то таким способом, порахувавши, будемо знати, скільки нас тут є!

Пристали й на те і, коли зібрано гроші, почислили 35 ринських.

— Півчетверта тисячі нас зійшлося! — крикнув Сень Басараб. — У касі нашій тридцять і пять ринських! А чи тяжко нам прийшло скинути таку суму!

— Що то за сила громада! — говорили між собою ріпники. — Добре то якийсь сказав: громада плюне по разу, та й одного потопить!

Гамір змігся, але був це вже не понурий, тривожний гамір прибитої, безрадної маси; це був веселий гамір бджіл, що і для них настала весна, і зацвили цвіти, і ожила надія щасливішого життя.

Другий Конгрес Американців Українського Походження

Від першого загального Конгресу американських Українців, що відбувся в Вашингтоні при здвизі біля 700 делегатів від соток загально-національних і місцевих організацій і товариств, минуло вже понад три роки.

В той час, в місяці травні, 1940. р. наша країна була ще невтральна. Горожани Америки були тоді ще поділені ви поглядах про політичну ролю цего краю. Одні були за приступленням Америки до війни, другі проповідували ізоляцію цего краю. В таких обставинах **перший, вашингтонський Конгрес американських українців заняв становище, на якому стала ціла Америка аж по Перл Гарбор, у сім місяців пізніше.** Вже цей один факт був і досі остає найкращим доказом політичної зрілости американсько-українського громадянства, його льояльности та патріотизму супроти Америки та зовсім вдумчого становища як супроти прав усіх народів так і супроти визвольних змагань українського народу.

Коли до цього політичного капіталу, створеного Вашингтонським Конгресом, додати ще осягнення певного ступня нутріного американсько-українського обєднання, злуки і взаїмної терпимости, а також хоч надто продовжене, всеж успішного викінчення деяких побічних завдань (як акція рекордування української пісні), то треба ствердити, що перший Конгрес у Вашингтоні оправдав сподівання на нього у великій мірі.

Нажаль, з багатьох причин, деяких зовсім праводаних, Конгресовий Комітет, покликаний до життя й праці понад три роки тому, майже розплився... Аж 18. вересня, по кількох льокальних спробах, удалось той Конгресовий Комітет переорганізувати й оживити.

Новий Конгресовий Комітет узявся відразу до праці. Намічено цілий ряд особливих акцій, про які вже були або вже довзі будуть проголошені окремі комунікати. Почато цю велику працю без цента в касі Конгресового Комітету, але з відвагою, доброю волею, щирістю й із великою надією на повну моральну і матеріяльну піддержку цілого нашого громадянства.

Щоб цілому нашому громадянству дати нагоду взяти свою повну участь у праці Конгресового Комітету, себто у праці вже започаткованій і в плянуванні дальшої акції на будуччість, Екзекутива Українського Конгресового Комітету, на засіданні дня 9. жовтня ц. р. рішила скликати

ДРУГИЙ ЗАГАЛЬНИЙ КОНГРЕС АМЕРИКАНЦІВ УКРАЇНСЬКОГО ПОХОДЖЕННЯ ДО МІСТА ФІЛЯДЕЛЬФІЇ, ПА., на ДНІ 22. і 23. СІЧНЯ 1944. Р.

Місто Філядельфію вибрано на місце Другого Конгресу з багатьох причин, а головно зогляду на комунікаційні трудноші й кошти, яких бажаємо якнайбільше вимінути для більшости делегатів.

Дату Другого Конгресу вибрано так, щоб дати досить часу на вибір делегатів, а день 22. січня вибрано, тому, що в той день припадає 25-літня річниця злуки всіх українських земель, є це отже річниця Соборности незалежної Української Держави.

Програму цього Другого Конгресу подасться до відома пізніше. Тут подамо тільки вказівки, як приготовлятись до цього Конгресу.

1) Бажаним є, щоб на цьому Другому Конгресі були заступлені всі українські громади в Америці через своїх делегатів.

2) Делегатів має право висилати на Другий Конгрес: кожна церковна громада-парохія, кожний місцевий відділ загально-національних організацій (як запомогових, чи Союза жінок, чи Ліг молоді) і кожне місцеве товариство, братство, сестрицтво чи клюб, як старших так і молоді. Всі делегати з одної місцевости творять представництво своєї кольонії. Кожне окреме товариство може висилати не більше як двох делегатів.

3) Кожне товариство (парохії, братства, сестрицтва, клюби) обовязані зголосити своїх делегатів **не пізніше як до кінця місяця грудня 1943. р.**

4) Кожний делеґат обовязаний мати **карту вступу**, одобрену й підписану головою і секретарем Укр. Конгр. Комітету; тому товариства, висилаючі делегатів, зволять офіційно, за підписами своїх урядників і печаткою своєю, зголосити своїх делегатів, подаючи точно своє повне імя, адресу й імена та адреси вибраних делегатів не пізніше як до кінця місяця грудня 1943. р. По отриманні зголошення делегатів, секретар УКК вишле їм карти вступу. Делегати, що таких карт вступу не одержать, не зможуть брати участи в Другому Конгресі.

5) Реґістраційна оплата — $5 від делегата.

Всю кореспонденцію в справі Другого Конгресу й делегатів проситься адресувати до секретаря:

Mr. BOHDAN KATAMAY, Sec'y Ukrainian Congress Committee, 817 NORTH FRANKLIN ST., PHILADELPHIA 23, PA.

Перед нами великі завдання, а тому й велика відвічальність. Щоб Другий Конгрес Американців Українського походження у Філядельфії, Па., в днях 22. і 23. січня 1944 р., вповні виявив наше зрозуміння ваги наших завдань і відвічальности, що на нас усіх тяжить, усі наші парохії, товариства, братства, сестрицтва й клюби зі всіх міст мусять доложити своїх старань, **щоб на цей Другий Конгрес зїхались їх найкращі представники та щоб вони були зголошені й потверджені після повищих правил.**

ЗА УКРАЇНСЬКИЙ КОНГРЕСОВИЙ КОМІТЕТ:

Степан Шумейко, голова **Богдан Катамай,** секретар

Двацять пятьліття перерождення нації...

(Докінчення зо сторони 2-гої)

ковська „Правда". Не вони в силі виставити йому леґітимацію бути державним народом чи позбавити його леґітимації на таке право, бо такий атестат добув собі український нарід сам своїм героїзмом та своїми міліонами жертв за волю України, на полі бою чи під стенкою, на шибеницях чи на Соловках, вигибаючи тисячами при копанні каналу Сталіна чи теж вмираючи штучно зааранжованим голодом проти українського хлопа чи робітника самостійника.

Немає для европейського українця тої безнадійности на українську справу, з якою нерідко можна стрінутися серед американських земляків напевно ще щиро привязаних до батьківської землі. Чому так є? Саме тому, що там українські люди на власні очи бачили вже дочасність сильних світа того. В головах крутилося людям, коли 1914—1918 царські армії днями та ночами сунули на захід то на схід, вони теж бачили залізні кайзерівські полки, що відбували таку саму дорогу, чому малаб бути інша доля армій нових кайзерів та нових царів?

В звязку з польською поміччю установити мадярську невольно над вільною Карпатською Україною польський уряд для стероризування наших бойків та гуцулів, щоб не помагали Карпатській Україні, в зимі 1939 р. перевів на Бойківщині на малу скалю пацифікацію. На старезного сімдесятькільках-літнього дідуґана на карпатській сельській дорозі наїхав драб улан з криком: поляк ти чи русін? Українець, пане, була відповідь. А ти... сину скондвеш, же ти українец? — кричить частуючи його нагаєм. Бойко спокійно стягає сорочку з одного плеча та показує глибокі близни на плечах: О-це ваші ще вчасі першої пацифікації виписали мені, що я українець! Українські люди в той спосіб набували леґітимацію на самостійне державне життя. Народ, перороджений кровю, вічний та непобідимий, володарі все дочасні та переходові.

Українська Держава це велика справа.

Коли нерідко читаєш тут в українсько-американській земли, що, здавалося, поважні люди та з життєвим досвідом перескакують від Ягайлонської ідеї до Сталінської, дарували цьому сусідові це, тамтому тамто, то це тільки доказ, як чужа їм ця одна правда, що її в Европі на рідних землях знає вже і простий хлоп і робітник, що Україна це велика справа, ще не мелена язиком нині так, а завтра інакше. Це проблема життя або й смерти міліонів чи тисячів хочби, це проблема майбутности, коли не самого існування, нації.

Двацять літ чужої окупації та боротьби за життя нації навчили українських людей підходити з повагою до української справи. Щоб повстала українська держава треба вперід переродження українців. До цього треба нації, а не кількадесять міліонів людських істот на двох ногах, що говорять тими самими звуками, співають ті самі колядки та щедрівки, а при звуках коломийки чи козака вимахують так чи інакше своїми горішними та долішними кінчинами, їдять вкінці зі смаком борщ чи галушки. Буде українська держава тоді, коли українські люди як не всі, то принайменше кілька міліонів будуть огорнені тим самим горячим баганням стати державним народом та будуть мати виразне почуття солідарности. Одним словом вони мусять бути живими членами живого національного організму, який відчуває біль нанесений кожній частині української землі Кубанщині, чи Закарпаттю, Поліссю чи Лівобережній Україні.

Таке почування продовж двацять літ виробляли серед українських людей всі окупанти, вчили цеї життєвої мудрости. І люди навчилися, що не крилата фраза, пестра промова приспішує чи опізнює цю всіми очікувану хвилину стати господарем на власній землі, тільки солідарність українських людей та самопосвята. Слова полова, діла це зерно, що плід приносить і на поживу виходить. Цього розуму вчили українських людей розстріли під стенкою та шибениці. Цього політичного розуму набирав чорний робітник та простий мужик теж тоді, коли йому казали міняти метрику свою та дітей своїх, щоб дістати роботу або купити кавалок йому належної землі на парцеляції. Він тоді навчився того політичного розуму, що йде тут про велику справу, щоб нам або не жити на батьківській землі. Крізь його просту невчену голову електричною іскрою пробігала думка: За що саме згинув мій брат, мій батько; вони в гробі перевернулибся, колиб я живий, їх нащадок, як дезертир зійшов з поля бою тої ніби леґальної боротьби, але боротьби на життя та смерть за існування нації на нашій землі; Україна це велика справа.

Тоді родилася в нім постанова витривати і перетривати зі затисненими зубами, аж прийде своя українська влада та перейме від нього оборону цеї землі та її сторожі поставить українську армію, узброєну в новочасну зброю генків та літаків. Оце наука українських людей, набута продовж двацять пять літ, оце плоди першого, двацятьпятьлітнього ювилею випростовання національного хребта.

ПРОТОКОЛ

з нарад головного екзекутивного комітету У. Н. Союзу, які відбулися 23. жовтня 1943 року в головній канцелярії У. Н. Союзу, під ч. 81-83 Гренд Стріт, Джерзі Сити, Н. Дж.

На зборах були присутні: головний предсідник М. Мурашко, заступник головного предсідника Г. Герман, заступниця головного предсідника Марія Малевич, головний секретар Д. Галичин і головний касієр Р. Слободян.

Головний предсідник відкрив наради в годині 9:30 рано, та подав до відома ці справи, які були полагоджені від останніх зборів повного екзекутивного комітету, а також предложив такі справи, що їх треба полагодити на цих зборах. Ці всі справи є отсі:

Купно бондів. Закуплено такі бонди: Northern Indiana Public Service 3⅛% за $36,006.25; West Texas Utilities 3⅛% за $25,615.00; Atlanta Gas Light 3% за $35,507.50.

Перебрання реальностей на власність У. Н. Союзу. За неплачення міського податку, відсотків від морґеджу та несплачування самого морґеджу, рішено перебрати на власність організації реальність під ч. 141-143 Бейвю евеню, Джерзі Сити, й реальність під ч. 59 Біч Стріт, Джерзі Сити, Н. Дж. На першій реальности було ще морґеджу на суму $4,375.68, а на другій на суму $6,769.40.

Продаж реальностей. Постановлено продати такі реальности: 313 Секонд Стріт, Карлстад, Н. Дж., за $5,000; 298 — 9 Стріт, Джерзі Сити, Н. Дж., за $1,150; 124 Сейнт Пол евеню, Джерзі Сити, Н. Дж., за $3,800; 41-47 Келі Парквей, Бейон, Н. Дж., за $93,500; 24 Грін Стріт, Вудбрідж, Н. Дж., за $3,800.

Національний Воєнний Фонд. Рішено уділити з народного фонду $500 на Національний Воєнний Фонд.

На тім закінчено наради й головний предсідник закрив збори в годині 1:30 пополудні.

Д. Галичин, головний секретар У. Н. Союзу.

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

НЮ ЙОРК, Н. Й.

З праці І. відділу Українського Самостійного Золотого Хреста.

Хто слідкує за нашим народним життям, то завважить, що від часу, коли зачалася друга світова війна, наступила в ньому велика зміна. Бо до цеї війни наші часописи були переповнені звідомленнями з ріжних громад та місцевостей про ту працю, яку ці громади вели, головно для одної цілі, а саме для матеріяльної і моральної помочи поневоленому українському народови. У цьому напрямі кожна місцевість старалась виказати якнайбільшу активність. Та від коли зачалась війна, то слідкуючи за дописами в часописах ми завважили велику зміну. Як колись одна громада старалась перевищити другу в збірковій акції для поневоленої України, то тепер одна громада старається перевищити другу в акції для воєнних зусиль нашої Америки. І так ми вичитуємо як ріжні організації ведуть збіркову акцію для таких цілей, як Американський Червоний Хрест, чи Національний Воєнний Фонд, або знова як ці організації продають воєнні бонди. Між тими організаціями, що провадять таку акцію, занимають видне місце наші жіночі організації. Зокрема, в такій акції як праця для Червоного Хреста вони провадять перед в багатьох місцевостях.

Очевидно, що працюючи для воєнних зусиль, яка то праця є в нас тепер на першому місці, ми не повинні забувати також про працю для наших організацій та інституцій. От маємо ми в Америці свій Музей, Рідні Школи, Сиротинець, Народні Доми, які завжди потребують нашої піддержки.

Саме такі цілі мав завжди на увазі наш перший відділ Золотого Хреста. Працюючи для воєнних зусиль ми не забували і за наші установи. Ці справи ми нераз обговорювали на наших зборах, а опісля переводили їх в життя. Про ці справи ми мали також реферати, й застановлялись як найкраще їх перевести. Українською мовою мала реферат пані Стефанія Галичин, голова централі С. З. Х., а англійською панна Анна Литвин.

Члениці нашого відділу вже цілий рік продають воєнні бонди в Комодор готелі в Ню Йорку. Підчас кампанії за Червоний Хрест наші члениці переводили збірки під церквами. Купили та вислали історію України до Американського Червоного Хреста у Вашингтоні. Також занялись збірками українського мистецтва і передали те до Музею в Стемфорді. Більшу суму річей дали такі пані: Катерина Хандога, Анна Залевська, Катерина Вус та Станислава Гурин. Також взяли ми участь в підготуванні та переведенні Здвигу та продаж бондів у часі третої воєнної позички.

Наш відділ придбав упродовж цього року з підприємств, які влаштовував, та з ріжних збірок суму $737.78. Цю суму вислано на такі цілі: $120 на Дім старців у Словтсбурґ, Н. Й.; $20 на Вищу Школу в Стемфорд, Конн., $147 на Музей в Стемфорд, Конн., $130 на українську цілоденну школу при 7. вулиці, та на церкву св. Юрія в Ню Йорку; $8 на Сиротинець у Філядельфії; $92 на українську культурну радіо годину проф. Чубатого; $31 на привіт з приводу видання книжки про Маркіяна рашкевича; $15 на лікування артистові П. Ординському; $14 на поборювання дитячого паралїжу з нагоди іменин през. Рузвелта; $10 для Обєднаного Комітету Українсько-американських організацій м. Ню Йорку; $111 на Американський Червоний Хрест; $12.91 на дарунки хлопцям при війську; $8 на посвячення памятника Маркіяна Шашкевича, та $17.87 на ріжні народні цілі. Отже разом зібрано й вислано суму $737.78.

У повищій сумі є включена жертва в сумі $10 від жіночої секції Демократичного Клюбу на Музей в Стемфорді.

У цій загальній праці відділу найбільшу активність виказали голова відділу пані Станислава Гурин, та касієрка пані Катерина Хандога. Їм відділ завдячує найбільше за цей успіх, який ми осягнули в цьому році. Вони обі докладали багато труду, часу і гроша до ведення цеї праці у відділі, а всі члениці їх радо піддержували та кооперували у кожній акції, яка була ведена з рамени відділу.

Анна Литвин,
секр. 1. від. С. З. Х.



КУПУЙТЕ ВОЄННІ БОНДИ

Що писала "Свобода" тому 30 років?

Червень, 1913.

ПОМЕР о. ГРИГОРІЙ ГРУШКА.

В нашім ріднім краю, в селі Пеняках брідського повіту, зложили до гробу одного з найчільніших діячів з перших часів нашої просвітньо-організаційної праці в Америці. **О. Григорій Грушка,** проживши 57 літ і спочив в рідній землі, котру так дуже любив. Молодим хлопцем, родом зі Збаражчини, виїхав до Риму на студії, а 4. рік богословія скінчив у Львові і оженився в Тернополі. Короткий час був сотрудником у Збаражи, відтак проповідником катедральним у Львові. В р. 1890 приїхав до Америки і якийсь час гостив у Шенандоа, Па. Під той час горіла завзята й дуже погана боротьба між о. К. Андроховичем і кількома інтеліґентами. Тодішна парохія в Джерзі Сити мала маленьку капличку, в котрій оо. Волянський і Андрохович відправляли в ряди-годи богослуження. Аж як перед Різдвом 1890. р. обняв парохійку о. Гр. Грушка, перша його робота була постаратися за церкву, котру збудовано в 1891. р. Нині ще живуть люди в Джерзі Сити, котрі ніколи не забудуть о. Грушки, тих його добродійств, тих його сердечних порад, котрій тим самим людям не шкодило спробувати, як при помочи поліції замикати дім божий перед своїм священиком.

Та не тільки о. Грушка був щирим батьком в парохії і знаменитим проповідником; він під той час був найвизначнішим народним діячом, скажемо сміло першим дійсним патріотом на Американській Руси. В Джерзі Сити дня 15. вересня 1893. р. вийшло перше число „Свободи" виключно зпід його пера, його старанням, його власним накладом. Та бідькався о. Грушка **зо своєю „Свободою"** аж до 19. липня 1895. р., поки не перебрали часопис до Шамокін, Па., оо. Констанкевич і Дмитрів.

Хто мав нагоду читати перші річники „Свободи", особливо зпід редакції о. Грушки, мусить признати, що це була перша українська часопись в Америці. Кличі, голошені тоді в „Свободі": організація церкви, організація братств, „Союза", еміґраційного дому, просвіти, школи, і т. п., це вже страі кличі під теперішню пору, а все ще до здійснення далекі. В зорганізованню У. Н. Союза брав о. Грушка разом з о. Констанкевичом і Обушкевичом дуже пильну участь, а вже перший статут У. Н. С. це майже виключно його робота. Дня 8. марта 1896. р. опустив о. Грушка церковну громаду в Джерзі Сити, а перейшов до Олд Фордж, Па., як православний священик. Причини: парафіянщина, темнота людей тай найголовніше, признаймося до вини: ми, сучасні священики занедбали стати по стороні покривдженого собрата, але наскорі післали на його місце другого священика, хоч він ще в церкві відправляв. Огірчений і знеможений з болем серця покинув нас о. Грушка і пішов до москалів, котрі його не любили, але цінили його талант. Православна місія, знаючи його талант, дала гроші на заложення аґітаційної газети „Свет", помимо протесту тодішного потентата о. Ал. Товта, котрий осоромив о. Грушку, друкуючи його приватні листи до себе в брошурці: „Хто він є?".

Недовго український мученик міг редаґувати „Свет". Зневірений і знеможений виїхав на рсійську Україну, бо думав, що там його місце до ділання між рідним народом, хоч за кордоном. Російський режім державний, залежність духовенства від уряду й інші причини приневолили живу душу скинути чужі кайдани і вернутися опять в своя́сі. І так опинився о. Гриць — як він самий себе називав — знов на ріднім борщи. Тай волочився бідолаха по ріжних адміністраціях, аж якось чудом божим осів на парохійці в Пеняках коло Бродів.

Звідтам ще писав відозву палку до нас в Америці, щоб допомогти йому поставити будинок читальні. Маленькою сумою ми відкликнулись. Читали ми в часописах недавно, як при конскрипції о. Грушка, хоч жандарми забороняли й грозили арештуванням, ходив по своїй парафії і не дозволяв українців вписувати на листу поляків.

Засилаючи вінець сердечної подяки за щиру працю для поневоленого еміґранта і за той вклад праці в нашу просвітньо-організаційну ниву, віримо, що імя о. Григорія Грушки буде записане великими і значними літерами в історії Американської України. — **Нестор Дмитрів.**

(В новинці „Свободи" з 5. червня 1913 передруковано вістку про смерть о. Грушки з „Діла", але ніде нема поданої дати смерти небіжчика).



ГІРСЬКІ ПЕРЕШКОДИ.—Такі гори будуть мусіти перейти війська, що рішаться добувати Німеччину з боку Альпів.

З Домашнього Фронту

ВОЄННА ФЛЬОТА МОЖЕ ПРИНЯТИ 1200 „ВЕЙВС" ТИЖНЕВО.

ВАШИНҐТОН. — Злучені Держави мають сьогодні найсильнішу фльоту на світі — 14,72 кораблів і 18,000 літаків. Крім боєвої акції, цих кораблів й аеропланів вживається до вишколювання, оборони і достави воєнного матеріялу нашим збройним силам дома, в Новій Гвінеї, Австралії, Ісляндії, Африці, Китаю, Італії, Індії й на Алевтських островах.

Все те мусять виконувати сильні і здорові мужчини. Воєнній фльоті потрібно „вейвсів", які мають заступити здібних і досвідчених моряків на суші, бо їх зараз дуже потрібно на морю. Уряд воєнної маринарки заявив, що аби заступити мужеську працю в заводах воєнної фльоти на суші, то до кінця 1944 року він мусить мати 70,000 „вейвсів". Значить, що він може приймати по 1200 „вейвсів" тижнево.

Директорка „вейвсів", лейтенант МікАфі, заявила недавно в промові, що з 732 занять при воєнній маринарці, 246 є відкриті для жінок. Згадана директорка просить жінок вступати до праці у воєнній фльоті.

Вступивши до воєнної фльоти, каже директорка МікАфі, жінка набуде досвіду, який їй придасться після війни. Вона навчиться ремесла і по війні зможе дістати добру роботу. „Вейвси" зараз виконують працю тренування будучих авіяторів, привикати керувати літаком, працюють як радіо операторки, машиністки і виконують багато інших технічних робіт.

Вступивши до „вейвсів", жінка одержує річно дві сотні долярів готівкою і пятьдесять на уніформу. Офіцири одержують 200 долярів готівки. Початкова платня „апрентис сімена" (цебто нововступившої до воєнної фльоти „вейвси") виносить 50 долярів місячно. До того вона має оплачені видатки на життя. В таких умовах жінка, каже лейтенант МікАфі, жінка може вчитися і робити поступ. Крім того, згідно з істнуючим законом відносно доходового податку, „вейвси" не обовязані платити доходового податку від зароблених при „нейві" грошей.

Щоби можна вступити до „вейвсів", то треба, в першу чергу — бути американською громадянкою, мати не менше 20 і не більше як36 літ, два роки вищої або торговельної школи, не бути жонатою з моряком, не мати дітей яким ще не минуло 18 літ життя, бути при добрім здоровлю і мати добрий зір скорегований на 20/20.

Якщо ви бажаєте вступити до „вейвсів", то зголоситься до найблищої „Нейві рекрутинг стейшен". — Як такої близько нема, то пишіть до: WAVES, Washington (25) D. C.

Жінки за кращий післявоєнний світ

В середу 27. жовтня зібралися в дискусійній салі видавництва газети Ню Йорк Таймс у Ню Йорку представниці найчільніших жіночих організацій Злучених Держав та Канади на зазив співробітниці Н. Й. Таймс — у пані Ен О'Гер МкКормик на товариську розмову про післявоєнну працю жінок для створення кращих людських відносин в цілому світі. П. МкКормик ствердила, що замало запрошують жінок на чільні становища, хоч є вже жіночі воєнні корпуси під різними назвами. Це легковаження жінок у проводі світу в часі, коли провідники порушують небо й землю, щоб наладити світові відносини, мусить відбитися некорисно на плянах та праці за кращий лад. Прелеґентка виказала головні ділянки, в яких занедбано покликати жінок до праці, і вказала на типову жіночу ділянку, тобто Раду Пайкування („Рейшен Борд"), де жінка повинна бути головою. А чейже жінок вважається відповідальними за моральні, соціяльні, а навіть і політичні недомагання народу і народів. Вийшовши з такого заложення, п. МкКормик візвала жінки, щоб вони висловилися ясно і без укривання своїх думок, як вони хочуть повести працю, щоб взяти на себе відповідальність за будучий світовий лад.

Після такого зазиву вийшли жінки на верх із своїми давно приглушуваними почуваннями й думками. Поле думок не було обмежене, тож було про що говорити. Поршували все можливе, щоб вкінци прийти до якогось однодушного висновку. Дискусію розпочала панна Есі Кій Расмусен, що через 15 літ була в громадянській службі („сивил сервис") Ліги націй, а тепер представляє Міжнародню Федерацію Бизнесових та Професійних Жінок у Ню Йорку. Вона признала значіння декларацій про різнородні важні справи, але вказала, що самі декларації не поможуть, коли їх не дотримається. Отже вона піддала думку, щоб втримувати рекорд заяв міжнародних тіл та державних людей і пригадувати їм на їхні зобовязання. Крім того на прикладі виказувала, що жінки можуть багато осягнути, як самі приготують свій плян і домагаються його переведення. Тому, що жінки ліпше знають родинне, а з тим і суспільне життя, ніж мужчини, жінки повинні скласти свій плян поліпшення світа після війни і втримання мира. Це потрібне хочби тому, бо після війни, коли багато мужів не вернеться домів, або стануть каліками, на жінки спаде відповідальність втримувати родини. — Після цієї дискусії заповіджено дальші подібні наради.

Нещирість і безсердечність

Все частіше виринає серед людей бажання та туга за товариськими взаєминами, де можнаб погуторити, підбадьоритись між своїми, та провести кілька приємних хвилин. Здавалось би, що це бажання таке просте і легко його осягнути.

Воно справді так назверх видається, а проте здійснити його нелегко; бо хто шукав серця і тепла між людьми, нераз гірко розчарувався. Безсердечність і нещирість подали собі руки і є тими чинниками, які загороджують дорогу до товариського співжиття. По найщиріших, повних солодких слів, запросинах виринають поволі безсердечні наклепи та обмови — обмови, що часто стараються ослабити підвалини подружого життя, та знищити приятельські взаємини. Злоба і підступ посуваються аж до підлоти аноніму, в якому кидають поговір на жінку, чоловіка, чи наречених і розкривають їм неймовірні, погані вчинки. Письмо, хоч яке змінене, всеж можна його прослідити. Злоба послуговується і телефоном, де солодким голосом остерігає перед зрадою... людини, з якою лучать її товариські взаємини і хоч би ви були які переконані в невинности обвинуваченого, всеж на дні серця засіяна отрута живоїтіе та захитує добре відношення. Облуда відмовить вам служницю, щоб лекше довідатися про те, що їй цікаво знати.

Тому, доки не замкнемо нашого серця перед нещирістю, заздрістю і безсердечністю, доти не будемо у змозі навязати приязніші товариські взаємини. Мусимо викинути з нашої душі дрібничковість, що не лише лицює культурній людині. Є важніші діла у житті, більше на часі, а які не принесуть нікому моральної шкоди; а не плямлять малокультурністю та як людей відсталих від змістового життя. Слід згадати, що давніше сплітки були привілеєм жінок, а тепер є вони потіхою „короля створінь", що з насолодою нарівні з жінкою плюгавить ниим своє людське достоїнство. — („Діло", Львів, 27. січня 1939).

Тим, що не є стрункі

Нинішні рядки призначені жінкам, що важать більше як 70 кільо. Стрункі жінки й тонецькі панни мають з одягом далеко менше клопоту.

В чім опасистій жінці недобре? Такі жінки не повинні носити одяги з кроєм чи з матеріялу, що вражає в очі. Дуже ясні чи сорокаті матеріяли. Короткі блюзки й широкі спідниці. Матеріяли в крати або в широкі паси. Прозірчасті коронки. Тісні (дуже до фіґури) суконки. Тісні пуловери. Багато прикрас, золота й футра, як теж мусять одягатися дуже старанно.

Щож мають опасисті жінки носити? Суконки й плащі простого крою,р адше в темних кольорах, але не лише у чорнім і ґранатовім. Закладки, випустки та прикраси поміщені прямовісно. Поземно лише тоді, якщо хочемо на око розширити рамена, щоб не були занадто вузькі при широких бедрах. Також добре виглядають сукні з т. зв. „ґеской". В матеріялах пружковатих це буде ґеска з пасів поперечних, тоді, як ціла суконка кряна з пасів поздовжних. Жінки широкі в бедрах мають часто вузькі і спадні рамена, тому лише всякі поширення і прикраси поміщувати в гор. частині суконки. Дуже гарно і добре виглядають ясні комірики, камізольки і т. п. як також добре поміщені вишивки та аплікації, що цього року спеціяльно модні.

Замісць блюзочки з білого шовку зробіть собі т. зв. касак. Замісць болерка, костюмову суконку, замісць спідниці і блюзки радше суконку в цілости і замість костюму радше плащ.

Позатим мусите себе добре знати й добирати такі крої суконок, які зменшувалиб ваші хиби, а не збільшували їх.

НАДІЮТЬСЯ ГОЛОСУВАННЯ СЕНАТУ НАД ЗАГРАНИЧНОЮ ПОЛІТИКОЮ ЩЕ ЦЬОГО ТИЖНЯ.

ВАШИНҐТОН. — Члени обох великих партій у сенаті передбачують голосування при кінці біжучого тижня над резолюцією сенатора Конелі про заграничну політику Злучених Держав. Минулого тижня йшов спір не над самою резолюцією, а радше над одним слівцем у резолюції, відносно граматичного значіння слова в англійській мові. Дехто з сенаторів радив підождати з голосуванням аж до оповістки про вислід нарад з московської конференції.

„РАТУЙТЕ ЖИДІВ ТЕПЕР".

НЮ ЙОРК. — Ліон Гендерсон, недавний Адміністратор Цін, промовляв на зібранню в Карнеґі Гол, скликаним комітетом „Емердженсі Коміті то Сейв ди Джуїш Піпл ін Юроп". Він сказав між ін., що ратування жидів не є післявоєнною проблємою, а теперішною конечністю. Він зробив докір державним мужам, що вони вимикаються, обходять і викручуються від цієї справи всіми способами, знаними в дипломатії.



Я. Ч. Зберігаються в своїх кругах...

ПРИКРАШУЮТЬ ПОЛЕ.—Як ці „вакс"-и зберуться для вправ на летнищу Максвела, на Флориді, то летнище, кажуть, уже краще виглядає.

ТАРЗАН, ч. 862. Небезпечна ціль.



Йдучи за інструкціями Д'Арнота, Тарзан дістався на горб, з котрого було видно весь націстичний табор.

Підійшовши ближче, він вндав перерізливий малпячий крик. Він повторив його три рази, як порадив йому Д'Арнот.

У вязничних бараках Д'Арнот зірвався, як на звук грому. „Тарзан! Це його крик", він шепнув.

Націстичні патрулі були чутні, але почувши малпячий крик, вони нагло звільнили чуйність. Як дивно!